

II.A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1.A nemzeti érték megnevezése: **Szent Mihály Plébániatemplom**

2.A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3.A nemzeti érték fellelhetőségének helye: **Apátfalva, Templom u. 78.**

4.Értéktár megnevezése, amelyben a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi megyei külföldi magyarság

5.A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Kétségkívül árpádkori parókia. 1332-ben már népes helység és jó lelkeszi javadalom lehetett.

1751-ben a szerb határőrök kivonultak a településről, a Jászságból, nevezetesen Jákóhalmáról és Heves megyéből újabb magyar (palóc) telepések jöttek Apátfalvára. Midőn aztán a kath. magyar lakosság száma a Maros –jobbparti Csanádból (Kis-, Uj- vagy Oláh-Csanád) ide átköltözött magyarokkal az 5000-et meghaladta: Mária Terézia királynő intézkedése folytán Vagreini Engel Antal gróf csanádi püspök Apátfalvát 1753-ban önálló plébániává emelte. Első plébános lett Moholányi István.

A templom 1754-ben a m. kir. udv. kincstár költségén kezdett építtetni, és 1757-ben befejeztetvén azon évi szeptember 29-én Szt Mihály arkangyal tiszteletére Sterk János ker. alesperes s makai plebános által fölszenteltetett. (16 öl hosszú, 5 öl széles, 4 öl magas falú, 8 öl magas tornyú templom)

1815-ben ...a templomban oldaloltárokat emeltek.

1819-ben ...Groff József ..elsőnek kezdé írni Apátfalva parokiális krónikáját.

1836-ban Szent Anna tiszteletére hálából, hogy az 1831. évi kolera megszűnt, örökös ünnepet fogadtak. 1839 évben fejeztetett be a tíz változatú orgona építése.

A templomot 1840-ben kifestették, majd tölgyfapadokkal látták el.

1842-ben megújították az 1828-ban szerzett orgonát és a szent József és szent János mellékoltárait.” 1846-ban két harangot öntettek, egy 1108 fontos nagy harang és 30 fontos lélekváltság harangot, ez utóbbit Lengyel Ádám adta ajándékba.

1847. Ezen évben vétetett 880 forintért a toronyóra, Bognár Lajos szegedi kovácmester készítette. A templom Szent Anna képét 1854-ben Kargl Károly bécsi festőművész 85 forintért, a Szent Mihályét 10 láb magas, 6 láb széles képet Pesky József budapesti akadémikus festőművész készíté 120 forintért.

1856-ban új 10 változatú orgonát (1200frt.) helyeztek el a kóruson.

1857-ben szeptember 29-én ünneplé Apátfalva a templom fölszentelésének századik évfordulóját.

1864-ben Szabados József dr. neveztetvén ki plébánossá ő szerezte meg a lakosok adakozásaiból a keresztúti képeket is.

1865-ben a Langó család csillárt vett a templomba. „Nagy díszes kristálycsillár 16 gyertyára.

1876 –től 1884-ig Kun László dr. lett a plébános. Sok történt a hitélet terén, a templom díszének emelése és az egyházi vagyon biztosítása körül.

1877-ben a templomot kifestették és két ékes új mellékoltárt állítottak, melyekre a képeket Gautsch bécsi festőművész készíté. „Makula nélküli fogantatás, Szt József”

1880-ban a főoltár szintén megújított. Szt. Mihály képét, mely azelőtt a falon függött, állványkeretbe helyezték.

1884 A templom külseje azonban sürgős javítást igényel. A Kincstári mérnöki hivatal 1000 ft-ot meghaladó összeget utalványozott a templom gyökeres kijavítására.

1885-től Kristóffy János plébános. A nép szeretetét bírva, hívei segítségével értékes műtárgyakat szerzett az egyház kincstára számára.

1902. május 10-én a templomba belecsapott a villám, VII. hónapban a templomot kifestették.

A régi templomról 1916-ból maradt föl részletes leírás

Ezen épület egészen véve szilárdtégla-építmény, tükör földmzettel bír, álló fedélszékkal ellátva s zsindegyel fedve. A templom 1754–1757 években épült. Hossza 32,5 méter, szélessége 11 méter. Egyes részei a következők:

„1. A főbejárat a torony alatt kőlapokkal van burkolva, van rajta kétszárnyú nagy ajtó kőtokban, vésett és festett, kellően vasalva. (Állapota rozoga.)

2. A szentsír, mely a főbejáratától balra nyílik, padozata deszka, van rajta kétszárnyú deszkaajtó, festve, vasalva. (Jó.)

3. A chórús feljáró tölgyfából készült csigalépcső. A chórús feljáróban van: négyszárnyú üvegezett fatokban lévő ablak, sodronyhálóval. (Kopott.)

4. Kis kamrahelyiség a feljáró alatt téglafadeszkázattal; van rajta egyszárnyú, festett, vasalt deszkaajtó. (Avult.)

5. A chórús deszkaburkolattal, ez egy kiugró képező emelvény a templom hajójában, melyet két festett faoszlop tart; van rajta egyszárnyú deszkaajtó festve, vasalva; négyszárnyú, fatokban lévő egyenes fejű ablak, kívül sodronyhálóval. (Avult.)

6. A torony, mely a templom homlokzatának közepén áll, erős téglapítmény piramis alakú földéllal, mely zsindegyel van fedve. A tornyon van egy gömb, s azon egy bádoggal kereszt. Van benne: a chórúsánál négyszárnyú egyenes fejű ablak fatokban, üvegezve festve sodronyhálóval; egyszárnyú deszkaajtó a chórústól kezdődő lépcső előtt; padlásajtó, mely lécből van; kétszárnyú zsalus ablak festve, vasalva; a feljáró a toronyba több darabból álló pofagerendába vésett deszkalépcsőzet; deszkapadozat a harangházban. (Jó.)

7. Templomhajó kockakővel burkolva. Van rajta hatszárnyú fatokban lévő ablak sodronyhálóval. (Rossz, 6 ablakkal.)

8. A szentély kőkocka padozattal; van rajta hatszárnyú fatokban lévő ablak sodronyhálóval; kőtokban lévő egyszárnyú vésett ajtó vasalva és festve. (Rossz.)

9. A templom tetőzete zsindegyel van fedve, a fedélsúcson a szentély felett bádoggal kereszt. (Jó.)

10. A sekrestye, ezen melléképület zsindegyel van fedve, borított fedélzetű, téglából van építve, padozata kőlap; van rajta: négyszárnyú ablak fatokban sodronyhálóval, egyszárnyú fatokban lévő festett és vasalt, vésett ajtó, feljáró a szószékhez tölgyfa lépcsőfokokkal, ezen feljáróban egy sodronyhálós ablak, a feljáró végén egyszerű deszkaajtó festve. (Rossz.)

11. A templom falai kívül meszeltek, belül festve vannak, kopott állapotban. A falak részben repedeztek.

12. A templom főbejárója előtt egész a sekrestyéig téglaburkolat van alkalmazva. (Hiányos.)

13. A templom telke egy kis téren van sodronykerítéssel bekerítve, befásítva.”

A szentélyben a főoltár két oldalán színes faszobrok állnak: a Jézus szíve- és Mária szíve szobor tiroli műhelyből valók.

A 20. századra a templom kicsinek bizonyult állaga avult. Az 1916. szeptember 29-i jegyzőkönyv szerint: „32 méter hosszú, 11 méter széles ósdi épület, úgy tűnik fel, mintha senki sem volna a gondozója, sem látogatója. Pedig a jámbor hívek oly nagy számmal látogatják, hogy be sem tudnak szorulni, azért a templom előtt buzgólkodnak még télidőben is. Tornya az épülettömbből jóformán ki sem emelkedik. Tetőzete zsindele, lebontásra vár.”

„1917. február 16-án pénteken szedték le a toronyból a harangokat, hogy a haza védelmére felhasználtassanak. A nagy harang 614 kg a harmadik 136 kg, a negyedik 68 kg. súlyú volt.

A templomtoronyban csak a 286 kg súlyú második harang maradt, de ezt is elvitette a hadi kincstár 1917. december 4-én kedden. Az egész országban elnémultak a harangok.”¹

1922. I. 27-től Marycz Győző helyettes plébános, érdeme: a háborúban elrekvirált harangok helyett újakat szerzett közadakozásból.

„1922. X. 8-án vasárnap du. 2 órakor érkezett meg az új nagy harang, s aznap az esti úr angyalára már meg is szólalt. Marycz Győző h. plébános benedikálta (megszentelte).

1923. április 22-én az új négy harang megérkezett s Kelemen András a püspöki helynök úr felhatalmazására április 25-én benedikálta. Mind az öt harangot Slezák László budapesti harangöntő készítette.

A nagy harang 730 kg. „Fisz hangú”.786467 p. koronába került. Felirat: „A nép harangja. Isten dicsőségére, Szent Mihály főangyal tiszteletére, Apátfalva lakosságának kegyes adakozásából készített az Úr 1922. évében Slezák László harangöntődjében Budapesten.

A második harang 336,5 kilós „Aisz hangú” 398000K áru Felirat: „A nép harangja. Isten dicsőségére, a Boldogságos Szűz tiszteletére az 1914-18. évi világháború hősi halottainak és az 1919. június 23-24. oláh kegyetlenkedés áldozatainak emlékezetére Apátfalva lakosságának kegyes adakozásából készített az Úr 1922. évében Slezák László harangöntődjében Budapesten.” A harmadik harang 213,4 kg. „Cisz hangú” harang.ára 438000K. Felirat: „A nép harangja. A Szentháromság egy Isten ereje védje meg Apátfalva község lakosságát tüztől, víztől, égi háborútól és minden veszedelemtől Apátfalva lakosságának kegyes adakozásából készített az Úr 1922. évében Slezák László harangöntődjében Budapesten.” A negyedik harang 87,5 kg. „Fisz hangú” 181319K áru Felirat: „A nép harangja. Isten dicsőségére, a szenvedő lelkek és hirtelen halállal kimúltak üdvösségére Apátfalva lakosságának kegyes adakozásából készített az Úr 1922. évében Slezák László harangöntődjében Budapesten.”

A harangok 1922 évben rendeltettek, és készültek Tóth B. Mátyás, Csikota József bírók, a község előljárósága és Lukács Béla főjegyző úr jóindulatú hathatós támogatása mellett.

1927. VI. 28-án a m. Kir. Földművelésügyi Miniszter Úr Önagyméltósága Mayer János 7960P. államsegélyt utalványozott az apátfalvi új templom építésére.

1928. Lukács Béla községi főjegyző egy kis szent Teréz szobrot Szigetiné Józsa Márta pedig egy szent Ferenc szobrot adományozott a templomnak, 625P. értékben, melyhez többen adakoztak.

¹ Historia Domus

1928. VII. 1-én a nagyméltóságú Földművelésügyi Miniszter Úr Mayer János 4975P utalványozott újból a templomépítési alap növelésére. 1929-ben újabb 13675.30 P-vel növelte a templomépítési alapot, és 1930 és 1931 években is.

Benkóczy Sándor és felesége Vragovics Emma 260P árban egy ezüst kelyhet adományozott a templomnak. A templom bővítését 1932-ben Tóbiás László szegedi műépítész tervei alapján Stampay János szegedi mérnök, építési vállalkozó végezte el. A befogadóképességét növelendő, egy-egy oldalhajót építettek, melyek fölé karzatokat emeltek. A fő és mellékhajók között 3-3 nyílás található, a karzatnál árkados kiképzésű. A templom hossza 32.5 méter, szélessége 11 méter. Ekkor nyerte el bazilikás belső tere a mai formáját. 1932-ben a közadakozásból összejött pénzből Csúry Ferenc szegedi órás elkészítette a toronyórát.

Az újjáépített templomot 1935. október 6-án szentelték föl. 1940-ben, Szigetiné Hideg Ágnes költségére a főhomlokzat fülkéibe Bakonyi Viktor szegedi szobrász által készített Szent István és Szent Imre szobrokat vásároltak.

1957-ben, a templom fennállásának 200. évfordulóján renoválták a templomot és a plébániát. 1976-ban süttői vörösmárvány borítású liturgikus teret és szembemiséző oltárt építettek. Ekkor szűnt meg a Szent József és Szűz Mária mellékoltár. 1991-ben Mohai Attila iparművész az oldalhajóra üvegablakokat készített. Jobbról Szent Gellért, Batthyány-Strattman László, Mindszenty József; balról Szent József, Szűz Mária és Salkaházi Sára emlékére. A tabernákulum ajtajait tűzzománc technikával Fehér Margit iparművész készítette. Az egykori provinciális, falusi barokk templomot a bővítés és újjáépítés során gazdagon díszített, látványos és reprezentatív hatású neoreneszánsz templommá alakították át.

A Templomépítési ügyében a pletános 1932 II. 16. an.
14 n. alatt a "Körvet Kérés" feltételeivel, élt a Püspök Úr
Örömméltóságához: Az a Terv, hogy Apátfalvára
megfelelő nagyságú új Templom épüljön az adott
viszonyok között a közel jövőben nem igen remél-
hető, mert hiszen igen valószínű, hogy a nagyméltó-
sági Földművelésügyi Miniszter Úr, azt a támogatást
mit 5 év óta évente kért megújította a templomalap növelé-
sére, nem igen lesz módjában folytatnia. Az eddig
össze gyűjtött alap 53,000 P., mely összeget a meglévő
Szent Mihály Templom megnagyobbítására kb. elegendő vol-
na. Azért kátrózkodam Kérem Nagyméltóságú Püspök
Úr, hogy megelégedjék a Templom megnagyobbítá-
sának tervezéséhez hozzájárulni és egy tájékoztató terv
alkészítését utandolni.

Élőterjesztésem megtételében az a gondolat is
vetődött, hogy a bizonytalan pénzügyi viszonyok között
— mint az a világháború után is megtörtént — a me-
lterem össze gyűjtött templomépítési alap részben vagy egész-
ben tönkreteszhet és így nem csak hogy új templom
felépítésére, de még a meglévőnek megnagyobbítá-
sára sem lehet majd gondolni belátható időn belül.

A Püspök Úr Örömméltósága a fenti élőter-
jesztéshez 475/1932 számú leiratában II. 27. en. hozzá-
járult és Tobiasz László szegedi műépítészre megbízta egy
tájékoztató tervalkészítésével. Errel a Templomépítési
kérdése a megnagyobbítás stádiumába jutott.

Forrás: Historia Domus Apátfalva

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Szent Mihály Plébániatemplom hűen tükrözi az apátfalvi lakosság katolikus hitét, amely nem csak formalitásokban, hanem zsigereken átható, mindennapi életünkön átsugárzó hitben mutatkozik meg.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia,)

Dr Szentkláray Jenő: A Csanád-egyházmegyei plebániák története 1898.

Emlékirat Apátfalva nagyközség Csanád vármegyében 1897-ben kézzel írt anyag.

Tóth Ferenc: Csongrád megye építészeti emlékei, Szeged, Csongrád megyei önkormányzat, 2000. 759p.

Dr Borovszky Samu: Csanád vármegye története 1715-ig. Bp. 1897.

História Domus kötetei Apátfalva

<http://www.szeged-csanad.egyhazmegye.hu/apatfalva.htm>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: nincs

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe dokumentációja

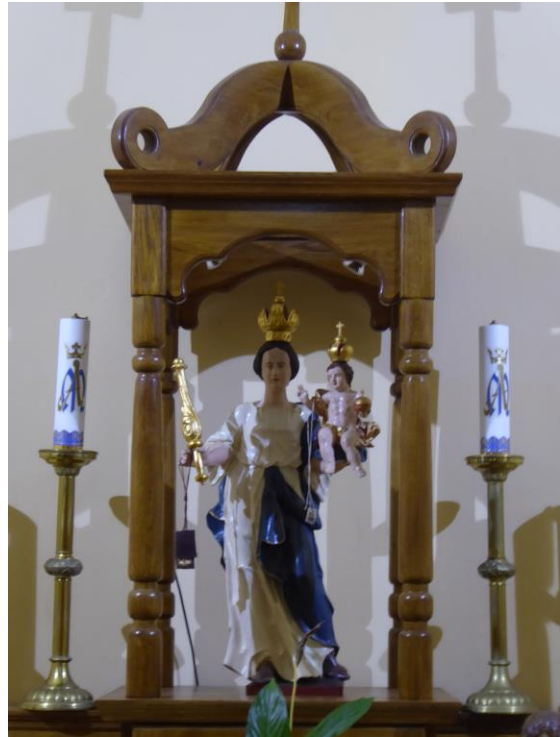

Templombelső az átépítés előtt

A vörös márványborítású liturgikus tér és szembemiséző oltár

2019

2019

A kép a faluház tulajdona.